

Annotatie bij [Hoge Raad 23 november 2012](#) (Stichting Leenrecht / Vereniging Van Openbare Bibliotheken), *NJ* 2013, nr. 381.

Auteur: P.B. Hugenholtz

Sedert 1996 voorziet de Auteurswet in een auteursrechtelijke regeling van het leenrecht. Op grond hiervan zijn ‘voor het publiek toegankelijke instellingen’ (lees: openbare bibliotheken) die exemplaren van auteursrechtelijk beschermde werken ‘uitlenen’ verplicht aan de auteursrechthebbers een ‘billijke vergoeding’ te betalen. De regeling, die is ingevoerd ter omzetting van de Europese richtlijn leen- en verhuurrecht (Richtlijn 92/100/EEG, vervangen door Richtlijn 2006/115/EG; verder: ‘Richtlijn’), dankt aan de Richtlijn haar enigszins barokke systematiek. Enerzijds behoort het ‘uitlenen’, tezamen met het ‘verhuren’, in beginsel tot het arsenaal van verbodsrechten van de auteur (art. 12 lid 1, aanhef en onder 3° Auteurswet). Anderzijds wordt het uitlenen categoriaal toegestaan, indien hiervoor een billijke vergoeding wordt betaald (art. 15c Auteurswet).

De hoogte van de billijke vergoeding wordt op grond van de wet vastgesteld door een neutrale ‘onderhandelingsstichting’ (de Stichting Onderhandelingen Leenvergoedingen, StOL), waarin de directe belanghebbenden — de Stichting Leenrecht (SL) en de Vereniging Openbare Bibliotheken (VOB) — onder neutraal voorzitterschap paritair vertegenwoordigd zijn. De hoogte van de leenrechtvergoeding varieert per type drager. Voor boeken bedraagt het tarief (per 5 april 2013) bijvoorbeeld ruim € 0,12 per uitlening; voor cd’s en dvd’s is dit ruim € 0,31 (zie <http://www.leenrecht.nl/nl/Definitieve-tarieven-2013>). De inning van de vergoeding wordt verricht door de Stichting Leenrecht, die de opbrengst verdeelt onder de rechthebbenden (auteurs, uitgevers, filmproducenten, platenfabrikanten, etc.).

Dit arrest gaat over de vraag of het *verlengen* van (de termijn van) een uitlening op verzoek van een lener is te beschouwen als een nieuwe uitlening, waarvoor een afzonderlijke vergoeding verschuldigd zou zijn. In een glashelder gemotiveerd arrest was het Haagse hof tot het oordeel gekomen dat dat niet het geval is. Conform de conclusie van A-G Wissink verwerpt de Hoge Raad het hiertegen gerichte cassatieberoep.

De Hoge Raad stelt, in lijn met het Haagse arrest, voorop dat het wettelijke begrip ‘uitlening’ richtlijnconform moet worden uitgelegd. De Richtlijn definieert dit als “het voor gebruik ter beschikking stellen voor een beperkte tijd en zonder direct of indirect economisch of commercieel voordeel, indien dat plaatsvindt via voor het publiek toegankelijke instellingen” (art. 2 lid 1 onder b Richtlijn 2006). Mede op basis van de considerans van de Richtlijn interpreteerde het Haagse hof dit als “een rechtshandeling waarbij het werk voor een beperkte tijd aan een bepaalde persoon uit het desbetreffende publiek *ten gebruik wordt afgestaan*”. Mede omdat ‘beperkte tijd’ niet door de Richtlijn (en evenmin door de Auteurswet) wordt omschreven, concludeerde het Hof dat verlenging van de uitlening niet als een relevante nieuwe ‘uitlening’ is aan te merken. “De periode van verlenging valt immers onder de ‘beperkte tijd’ gedurende welke een gebruiker het werk tot zijn (feitelijke) beschikking krijgt” (Hof, r.o. 15). Dit alles getuigt volgens de Hoge Raad niet van een onjuiste opvatting (r.o. 3.4.3).

De Hoge Raad gaat ten overvloede nog in op het arrest van het Hof van Justitie in de zaak *VEWA/België*, dat twee dagen na het arrest van het Haagse hof gewezen werd (HvJEU 30 juni 2011, C-271/10, *NJ* 2011/511). In die zaak ging het om de vraag of het Belgische

leenrechtstelsel, dat voorzag in een geheel forfaitair stelsel van vergoedingen gebaseerd op het aantal bij de openbare bibliotheken ingeschreven leners, aan de maatstaven van de Richtlijn voldeed. Volgens het Hof was dat niet het geval. De leenrechtvergoeding strekt ertoe het nadeel dat auteurs ondervinden doordat exemplaren van hun werken worden uitgeleend te compenseren. Doel van vergoeding is om het “de auteurs mogelijk maken een passend inkomen te ontvangen” (HvJEU, r.o. 34). Hoewel art. 6 lid 1 van de Richtlijn de lidstaten bij de vaststelling van de vergoeding een “ruime beoordelingsmarge” laat (art. 6 lid 1, tweede zin, luidt: “Met inachtneming van hun doelstellingen voor bevordering van culturele activiteiten, kunnen de lidstaten de hoogte van deze vergoeding vrij vaststellen”), mag de vergoeding niet enkel gerelateerd zijn aan het aantal bij de bibliotheken ingeschreven leners (HvJEU, r.o. 39), maar moet ook het aantal daadwerkelijke uitleningen hierbij een rol spelen (HvJEU, r.o. 37-38). Het louter forfaitaire Belgische stelsel voldeed niet aan deze maatstaf. Volgens de Hoge Raad kan uit het *VEWA*-arrest echter niet worden afgeleid dat het Nederlandse stelsel evenmin deugt, en dat verlenging van een uitlening per se zou moeten leiden tot een hogere vergoeding (Hoge Raad, r.o. 3.5.4).

Ergo: verlenging is geen afzonderlijke uitlening. Dat betekent overigens niet, zoals het Haagse Hof (r.o. 19) en de Hoge Raad (r.o. 3.6) benadrukken, dat de onderhandelingsstichting (StOL) bij het vaststellen van de hoogte van de leenrechtvergoeding *geen* rekening met verlengingen zou mogen houden. Denkbaar is dus dat in een nieuw door de StOL vastgesteld tarief het aspect van de verlengingen alsnog (meer) expliciet wordt verdisconteerd.

Inmiddels is in de bibliotheekwereld het strijdperk verplaatst naar het nieuwe terrein van de *e-lending*, het online uitlenen van e-books. De bibliotheken willen met hun tijd meegaan, en bieden in snel toenemende mate aan hun leden de mogelijkheid om via het internet tijdelijk over e-books te beschikken. Is dit een vorm van ‘uitlenen’ die zonder toestemming van de rechthebbenden, maar tegen betaling van een billijke vergoeding, mag gebeuren? Volgens een recente studie in opdracht van het Ministerie van OCW is dat niet het geval (R. van der Noll e.a., ‘[Online uitlenen van e-books door bibliotheken](#)’, Amsterdam: SEO/IViR, 2012), maar het laatste woord hierover is nog niet gezegd.